

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

КОМАРОВА ТЕТЯНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА

докторка юридичних наук, професорка кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ТРАГНЮК ОЛЕСЯ ЯНІВНА

кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

БОЙЧУК ДМИТРО СЕРГІЙОВИЧ

кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

УДК 341.231.14-056.24:061.1ЄС

DOI 10.37772/2518-1718-2023-1(41)-11

АНАЛІЗ ТА ДОСЯГНЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ ЩОДО ІНВАЛІДНОСТІ НА 2010–2020 РОКИ НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ СВОЄЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Зважаючи на постійне зростання кількості осіб з інвалідністю, а також той факт, що у цієї категорії людей на 70 % більше шансів зазнати бідності, перед Європейським Союзом постало нагальне питання стосовно формування відповідної політики. Цьому також сприяло підписання Європейським Союзом Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю (UNCRPD), яка вимагала від Європейського Союзу наявності ефективного інструментарію для повноцінної реалізації її положень. Амстердамський договір у статті 13 (нині стаття 19 Договору про функціонування ЄС) проголосив право людини не страждати від дискримінація, зокрема, на підставі інвалідності. Це стало точкою відліку на шляху до справжньої європейської політики в сфері інвалідності. Першим кроком у цьому плані стало затвердження програми дій по боротьбі з дискримінація. Згодом Європейський Союз затвердив Європейську стратегію з інвалідності на 2010–2020 роки. Стратегія визначала механізми, необхідні для реалізації Конвенції ООН про права людини з інвалідністю. В ній були виділені вісім основних сфер діяльності і для кожної з них були розроблені необхідні ключові дії, які треба було здійснити. Європейська стратегія з інвалідності на 2010–2020 роки стала ключовим інструментом Європейського Союзу для розширення можливостей людей з інвалідністю користуватися своїми правами та свободами, повною мірою брати участь у житті суспільства та функціонуванні економіки. І перегляд та оцінка цієї Стратегії підтвердили це, вказуючи на значний прогрес, досягнутий під час імплементації її положень, особливо у сфері доступності. Хоча на сьогодні затверджено нову Стратегію з інвалідності на 2021–2030 рр., аналіз результатів реалізації попередньої Стратегії залишається актуальним завданням, зважаючи на необхідність розуміння успішності її імплементації та внесення коректив відповідно до нових загроз і викликів.

Ключові слова: особи з інвалідністю, дискримінація, Європейський Союз, Європейська стратегія з інвалідності на 2010-2020 рр.

Постановка проблеми. Забезпечення повноцінної участі інвалідів у житті суспільства, боротьба з дискримінацією, усунення бар'єрів та боротьба проти соціального виключення є основними цілями Європейського Союзу (далі – ЄС) у сфері захисту прав осіб з інвалідністю. Підписання Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю [1] (далі – Конвенція) Європейським Союзом поклало обов'язок по реалізації її положень, що у свою чергу зумовило необхідність прийняття інструменту для ефективною та повної імплементації вимог Конвенції. Таким інструментом і стала Європейська стратегія щодо інвалідності на 2010-2020 рр., яка виступила основою для розробки необхідних заходів в області інвалідності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Європейська політика у сфері інвалідності привертає увагу зарубіжних авторів, які досліджують її еволюцію від благодійної та медичної моделі інвалідності до підходу, заснованого на правах людини, а також різні варіанти стратегій ЄС щодо інвалідності: від «Рівності можливостей для людей з інвалідністю: Нова стратегія Європейського співтовариства щодо інвалідності» (1996 р.), Плану дій ЄС щодо інвалідності на 2003–2010 рр. до Європейської стратегії щодо інвалідності на 2010–2020 рр. Останній документ став предметом досліджень S. Charitakis, D. L. Hosking, Ch. O'Mahony, Sh. Quinlivan, L. Waddington. Серед вітчизняних правників цієї проблеми, як правило побічно, в своїх роботах торкалися С. Вавженчук, С. Майданік, О. Мельник, Л. Сушарник та інші. Але в цілому ця проблематика залишається мало дослідженою саме в науці міжнародного права, що надає їй актуальності.

Метою статті є аналіз Європейської стратегії щодо інвалідності на 2010-2020 рр., визначення основних напрямків її діяльності та сучасного стану реалізації відповідних заходів.

Виклад основного матеріалу. ЄС прийняв Європейську стратегію щодо інвалідності на 2010-2020 рр. (далі – Стратегія) в листопаді 2010 року, за декілька місяців до того, як Конвенція набула чинності для ЄС. Основна спрямованість цієї Стратегії – усунення бар'єрів. Оголошена мета стратегії полягає в розширенні прав і можливостей людей з інвалідністю, щоб вони могли в повній мірі користуватися своїми правами в якості громадян ЄС і брати участь в житті суспільства нарівні з іншими [2].

Відповідно до Конвенції Європейський Союз зобов'язався підтримувати і доповнювати національні ініціативи по реалізації вимог Конвенції за допомогою стратегічних дій. Європейська Комісія обґрунтовувала Стратегію як необхідну для ефективною імплементації Конвенції та створення послідовної політики по інвалідності в ЄС [3].

Європейська стратегія щодо інвалідності на 2010-2020 рр. не є першою комплексною основою політики щодо інвалідності, яку розробив ЄС. До Стратегії Європейський Союз прийняв План дій, який охоплював період між 2004 і 2010 рр. Мета цього Плану полягала в тому, щоб включити інвалідність у відповідні дії Співтовариства та розробити заходи щодо поліпшення життя людей з інвалідністю. План дій базувався на трьох дворічних фазах: у 2004-2005 роках він зосереджувався на доступності, у 2006-2007 роках на активному включенні та у 2008-2009 роках на зайнятості [4].

План дій щодо інвалідності зосередив увагу на заходах, що вживаються Комісією на рівні ЄС, з метою координації діяльності різних служб Комісії. Він ґрунтувався на трьох опорах: інтеграції, доступності та законодавстві проти дискримінації [5].

У порівнянні з Планом дій щодо інвалідності Стратегія робить більший акцент на доступності товарів і послуг на внутрішньому ринку, а також включає заходи в більшій кількості областей [3].

В основі Стратегії лежать цінності, закріплені в договорах, досвід попередніх основ політики ЄС щодо осіб з інвалідністю, а також стратегія «Європа 2020». Робиться сильний акцент на актуалізації інвалідності в політиці ЄС. Ще одним постійним завданням Стратегії є нарощування потенціалу серед людей з інвалідністю та їх представницьких організацій, а також їх систематична участь в розробці політики щодо інвалідності. В цій сфері Стратегія закликає до постійного фінансування ключових організацій громадянського суспільства, що діють на рівні ЄС та на національному рівні [6].

Комісія визначила вісім основних сфер діяльності і для кожної з них виділяються ключові дії разом із зазначенням основних завдань ЄС по кожному із напрямків [2], а саме: 1) доступність – забезпечити доступ до товарів, послуг, включаючи громадські послуги та допоміжні пристрої для людей з інвалідністю; 2) залучення – домогтися повної участі осіб з інвалідністю в житті суспільства шляхом: надання їм можливості користуватися всіма перевагами громадянства ЄС; усунення адміністративних і поведінкових бар'єрів для повної і рівної участі; надання якісних послуг на рівні спільноти, включаючи доступ до особистої допомоги; 3) рівність – ліквідація дискримінації за ознакою інвалідності в ЄС; 4) зайнятість – дозволити більшій кількості осіб з інвалідністю заробляти на життя на відкритому ринку праці; 5) освіта та професійна підготовка – сприяти інклюзивній освіті та навчанню протягом усього життя для учнів і студентів інвалідністю; 6) соціальний захист – забезпечити гідні умови життя людям з інвалідністю; 7) охорона здоров'я – сприяти рівному доступу до медичних послуг та відповідних установ для осіб з

інвалідністю; 8) зовнішній вплив – пропагувати права осіб з інвалідністю в рамках зовнішніх дій ЄС.

Європейська стратегія щодо інвалідності на 2010-2020 рр. супроводжувалася двома відповідними документами Комісії: 1) робочий документ персоналу Комісії (SEC (2010) 1323), що містить фактичні дані для Стратегії, включаючи відгуки, отримані від зацікавлених сторін в ході процесу консультацій; 2) «Список дій» (SEC (2010) 1324), який являє собою план оперативної імплементації на перші п'ять років по тематичним пріоритетам Стратегії та загальні інструменти для її реалізації.

«Список дій» включає в себе численні заходи: законодавство та інші необхідні інструменти політики (заходи м'якого права, стандарти та дослідження) відповідно до рівня компетенції ЄС в конкретній галузі. Всі перераховані дії мають свій строк із зазначенням, коли ціль повинна бути досягнута. З урахуванням значної компетенції держав-членів в політиці, пов'язаній з інвалідністю, Стратегія робить сильний акцент на принципі субсидіарності. У зв'язку з цим підкреслюється для кожного з тематичних напрямків, що дії ЄС слугують для підтримки і доповнення національної політики щодо осіб з інвалідністю [6].

Також у Стратегії неодноразово згадується стратегія «Європа 2020», інклюзивна програма зростання ЄС. Зайнятість і соціальна політика є ключовими елементами стратегії «Європа 2020» і відповідно до Стратегії, для досягнення цілей «Європа 2020» в області зайнятості, освіти і скорочення бідності необхідна «повна економічна і соціальна участь людей з інвалідністю».

Ефективна імплементація Стратегії по її основним напрямкам залежить від загальних інструментів реалізації, таких як [2]: 1) підвищення інформованості – стосується обізнаності суспільства про проблеми інвалідності та розширення знань людей з інвалідністю про їхні права і способи їх реалізації; 2) фінансова підтримка – оптимізація використання інструментів фінансування ЄС для забезпечення доступності та недискримінації, а також підвищення обізнаності про можливості фінансування в програмах на період після 2013 року; та 3) статистика, збір даних та моніторинг – допомога у зборі періодичних статистичних даних про інвалідність з метою моніторингу стану осіб з інвалідністю.

Прийняття Європейської стратегії щодо інвалідності на 2010-2020 рр. стало важливою подією у сфері захисту прав осіб з інвалідністю. Різні інституції та громадські організації висловили свої позиції щодо неї. Наприклад, Європейський парламент, підготував звіт після прийняття Стратегії і у наступній резолюції підкреслив важливість цілей Стратегії та відзначив зусилля, вжиті у відношенні законодав-

ства, що стосується інвалідності. У той же час Парламент висловив жаль з приводу відсутності гендерних аспектів політики щодо осіб з інвалідністю або окремої глави про гендерну політику [7].

Так само Європейський економічний і соціальний комітет в 2011 р. опублікував власну думку. Цим самим він відзначав Стратегію як «основний інструмент політики» і «офіційне підтвердження Європейським Союзом» юридично обов'язкового статусу Конвенції про права осіб з інвалідністю. Європейський економічний і соціальний комітет закликав до переходу від інституційної до громадсько-орієнтованої допомоги, щоб забезпечувати права людей з інвалідністю на самостійне життя, зазначаючи, що Європейські фонди не повинні використовуватися для будівництва або оновлення установ, а повинні фінансувати цей процес, включаючи перетворення установ в надавачів необхідних послуг. Підкреслюється необхідність забезпечення адекватного рівня життя і активного старіння [8].

Організації осіб з інвалідністю вітали прийняття Стратегії. Європейський форум з проблем інвалідності (EDF), основна неурядова організація, що представляє національні та європейські організації по інвалідності, заявив, що «Конвенція ООН та Європейська стратегія щодо інвалідності разом надають унікальну можливість», наполягаючи на тому, що права, закріплені в Конвенції, повинні бути реалізовані [6].

Слід сказати, що впровадження такої складної та довгострокової політики як Європейської стратегії щодо інвалідності на 2010-2020 рр. потребує значних зусиль. Багато із запропонованих заходів Стратегії призначені для підтримки або доповнення дій на національному рівні, що означає, що здійснення більшої їх частини залежить від держав-членів. Це веде до того, що вплив Стратегії може бути не відразу відчутним. Один із науковців, Девід Хоскінг, зазначав, що Стратегія має потенціал для значного поліпшення соціального становища людей з інвалідністю. Зокрема, «більш широке використання ефективних стандартів доступності [...] і широкий спектр ініціатив в області м'якого права, закладених в Стратегії, можуть привести до далекосяжних змін в житті людей з інвалідністю у багатьох країнах». Однак він визнає, що «для цього, ймовірно, буде потрібен більш тривалий період часу, перш ніж відбудеться помітне поліпшення» [9]. Аналогічним чином і Комісія підкреслювала, що вплив деяких заходів може зайняти тривалий час, ефективність заходів Стратегії може бути оцінена тільки через кілька років після того, як вони будуть застосовані і за умов наявності фактичних даних.

Тому Стратегією і було передбачено, що до кінця 2013 року повинна була бути підготовлена доповідь

Комісії по прогресу за перші роки, досягнутому завдяки Стратегії, яка охоплювала би заходи держав-членів і доповідь ЄС Комітету ООН з прав осіб з інвалідністю. До 2016 року повинен був бути представлений ще один звіт [2].

Комісія дійсно почала підготовку до середньострокового огляду у 2013 році, розпочавши дослідження, що охоплювали б прогрес, досягнутий в реалізації як Стратегії, так і Конвенції. Проте цей розпорядок не був дотриманий, на що також звернув увагу Комітет ООН з прав осіб з інвалідністю у своїх заключних зауваженнях 2015 року, рекомендуючи ЄС провести середньострокову оцінку Стратегії і встановити керівні принципи для включення рекомендацій в представлені заключні зауваження з чіткими критеріями і показниками [10].

Через це Комісія спочатку відзвітувала перед Комітетом по Конвенції і вже потім продовжила роботу над звітом по Стратегії. Зрештою, перша доповідь Комісії про виконану роботу над Стратегією була опублікована в лютому 2017 р. і охоплювала перші п'ять років дії Стратегії. Звіт був зроблений після відкритих громадських консультацій, проведених в період з грудня 2015 р. по березень 2016 р.

Протягом цих громадських консультацій було отримано понад 1 500 відгуків від громадянського суспільства (приблизно 80% від окремих громадян та 20 % від організацій). За результатами опитування більшість респондентів вважало, що ситуація для людей з інвалідністю постійно ускладнюється – 61 % людей і 48 % організацій висловили загальне невдоволення досягненнями протягом перших п'яти років реалізації Стратегії. Це не дивно, враховуючи, що може пройти багато часу, перш ніж наслідки стануть відчутними для людей з інвалідністю. Більше того, через широкий спектр інвалідностей особи з інвалідністю не завжди можуть сприймати всі заходи як однаково релевантні. Найбільш негативними були відгуки респондентів в області зайнятості: 29 % людей і 36 % організацій відзначили «невелике поліпшення», в той час як 57 % респондентів і 48 % організацій не побачили жодного покращення взагалі [6].

В основній частині Звіт являє собою зведені дані про становище осіб з інвалідністю в різних сферах та висвітлює ключові досягнення по кожному з восьми напрямків Стратегії.

Відповідно до статистичних даних, що надає Звіт, очікується, що до 2020 року приблизно 120 мільйонів європейців матимуть інвалідність. Частка жінок-інвалідів в загальній чисельності населення вище, ніж частка чоловіків (29,5 % проти 24,5 %). Також зазначається, що незважаючи на заборону дискримінації при працевлаштуванні відповідно до Директива про рівність в сфері зайнятості, доступ до ринку праці залишається однією з основних проблем

для людей з інвалідністю на сьогоднішній день. Рівень зайнятості людей з інвалідністю становить лише 48,7 %, що є набагато нижче, ніж у людей без інвалідності (72,5 %) [11].

Доступ до інклюзивної, якісної освіти залишається недоступним для багатьох людей з інвалідністю. Лише близько 29,5 % інвалідів (у віковій групі 30–34 років) мають вищу освіту або його еквівалент, в порівнянні з 42,5 % осіб без інвалідності.

Нарешті, 30% людей з інвалідністю схильні до ризику бідності або соціальної ізоляції в ЄС, в порівнянні з 21,5% людей без інвалідності. Ступінь інвалідності – важка і помірна – значно збільшує ризик бідності або соціальної ізоляції. Проте, цей ризик значно знижується для людей у віці 65 років і старше майже у всіх державах-членах ЄС, в основному завдяки соціальному захисту, що надається пенсіями після виходу на пенсію.

Крім того, Звіт містить 5 Додатків: 1) результати громадських консультацій; 2) детальна таблиця щодо стану виконання переліку заходів, що охоплює вісім тематичних пріоритетів і чотири загальні інструменти; 3) анотована таблиця про стан виконання рекомендацій ООН («Заключні зауваження»); 4) глава про внесок інших органів чи організацій у підготовку цього Звіту; 5) і, нарешті, повний список прийнятих актів ЄС, які або містять положення, що стосуються інвалідності, або відносяться до питань, що регулюються Конвенцією [11].

У Звіті по Стратегії вказується, що, незважаючи на проблеми, було досягнуто значного прогресу за всіма основними напрямками, але у різній мірі. Доступність визначається як напрямок, який має найбільший прогрес.

Прогрес у напрямку доступності пояснюється тим, що правовою основою для більшості прийнятих у цій сфері актів виступає не компетенція ЄС у соціальній політиці, де він має обмежені повноваження, а ст. 26 і 114 Договору про функціонування ЄС, що стосуються внутрішнього ринку. Відповідно до ч.1 ст. 26 Договору про функціонування ЄС, Союз ухвалює заходи з метою заснування або забезпечення функціонування внутрішнього ринку згідно з відповідними положеннями Договорів, а стаття 114 уповноважує Європейський парламент і Раду ЄС приймати заходи щодо наближення положень законів, підзаконних або адміністративних актів держав-членів, спрямованих на створення та функціонування внутрішнього ринку. Тому заходи ЄС в цьому напрямі можуть мати не лише форму м'якого права.

Крім того, в Декларації № 22 до Амстердамського договору говориться, що при розробці заходів відповідно до положень статті 114 Договору про функціонування ЄС інститути Співтовариства (тепер

Союзу) повинні враховуватися потреби осіб з інвалідністю [12].

Прогрес у напрямку доступності підкреслюється прийняттям одного з найбільш очікуваних та важливих актів – Директиви про вимоги доступності для продуктів і послуг 2019 року (також відома як European Accessibility Act). На час оприлюднення Звіту, був лише текст Європейського акту доступності, проте на момент публікації цієї статті, його було офіційно прийнято.

План розробки Європейського акту доступності розпочався в червні 2011 року разом з консультаціями з громадськістю, відкритих з 12 грудня 2011 року по 29 лютого 2012 року. Запропонований текст Європейського акту доступності був в кінцевому підсумку оприлюднений 2 грудня 2015 року, за день до святкування Міжнародного дня осіб з інвалідністю. Цей Акт має на меті зменшити фрагментацію законодавства про доступ до продуктів і послуг, що є наслідком того факту, що держави-члени мають різні вимоги щодо доступності. Директива вимагає від держав-членів забезпечення того, щоб обрані продукти і послуги, розміщені на ринку, були доступні для людей з інвалідністю [13].

Директиви про вимоги доступності для продуктів і послуг також накладає зобов'язання на виробників, представників, імпортерів і дистриб'юторів і повинна охоплювати всіх економічних операторів, державних і приватних. Директива забезпечує тільки функціональні вимоги, тобто визначаються аспекти продукту / послуги, які повинні бути доступні. У ній не вказано, як це повинно бути досягнуто з технічної точки зору, що дозволяє проводити подальші покращення та забезпечує більшу гнучкість в реалізації [14].

Після прийняття цієї Директиви Європейський форум з проблем інвалідності здійснив її аналіз. У загальному він позитивно ставиться до цього Акту, відмічаючи його позитивні сторони, зокрема те, що вимоги доступності для визначених продуктів і послуг також є обов'язковими для державних закупівель. Проте водночас було названо і низку недоліків. Зазначається, що сфера дії Директиви про вимоги доступності для продуктів і послуг є одним з її найслабших місць. Перелік товарів і послуг, згаданих в остаточному тексті, дуже обмежений. Він орієнтований головним чином на цифрові товари і послуги та не охоплює не менш важливі, такі як доступність медичних послуг, освіту, транспорт, житло або такі продукти, як пральні машини, блендери, посудомийні машини або інші товари для будинку. Крім того, що цей список надто короткий, є деякі проблеми з обмеженнями, встановленими для конкретних пунктів, наприклад, послуги міського, приміського і регіонального транспорту є виключеними [15].

Що стосується загальних інструментів реалізації Стратегії, то в доповіді робиться висновок про те, що вони «ефективно використовувалися і використовуватимуться в найближчі роки». Також у Звіті зазначається, що «заклучні зауваження ... забезпечують незамінне керівництво», але водночас Звіт залишається досить розпливчастим по відношенню до існуючих прогалин у Стратегії і повним дотриманням ЄС своїх зобов'язань по Конвенції [11]. Як видається, відсутній конкретний погляд на майбутній план дій після 2020 року, який в ідеалі повинен ґрунтуватися на аналізі відповідних прогалин; в Звіті просто згадується їх «відображення у формуванні майбутньої політики ЄС щодо осіб з інвалідністю». Комітету ООН з прав осіб з інвалідністю потрібні були чіткі положення та вказівки щодо того, як рекомендації з Заклучних зауважень будуть включені в реалізацію Стратегії під час другого етапу свого терміну (2016-2020 роки) [6].

Найголовніше, що в Звіті про хід роботи робиться висновок про те, що «цілі десятирічної стратегії залишаються цілком актуальними». І хоча багато сторін закликали до перегляду Стратегії, замість цього було запропоновано зберегти цілі Стратегії на період, що залишився, і Комісія не передбачила перегляду Стратегії. Отже, вона продовжить подальше здійснення існуючої Стратегії, прагнучи завершити її реалізацію до 2020 року. Фактором, який, швидше за все, сприяв рішенню залишити Стратегію без змін, був стан завершення плану впровадження Стратегії: в звіті про хід роботи близько 28% дій відзначені як «виконані» (по всім темам і інструментам). Отже, більшість з приблизно 150 заходів Стратегії все ще тривають і тому зусилля по реформі будуть спрямовані вже безпосередньо на планування стратегії по інвалідності на період після 2020 року.

Висновки. Європейської стратегія щодо інвалідності на 2010-2020 рр. була розроблена відповідно до значних викликів, з якими стикаються люди з інвалідністю щодо доступу до освіти, працевлаштування, медичних послуг та інших основних послуг. Стратегія була спроектована з метою створення Європи без бар'єрів, де люди з інвалідністю могли б мати рівні можливості та повністю брати участь у житті суспільства. Оскільки основною метою Стратегії є реалізація положень Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, то важливу роль відіграє перегляд Стратегії Комітету ООН з прав осіб з інвалідністю та надані ним рекомендації. Незважаючи на заклики неурядових організацій про перегляд та зміну Європейської стратегії щодо інвалідності на 2010-2020 рр., було прийнято рішення продовжувати реалізацію існуючих заходів. Можна сказати, що прогрес, досягнутий на даному етапі, особливо у напрямку доступності, є досить зна-

чним, і дозволяє говорити про появу більших можливостей для людей з інвалідністю для інтеграції та активної участі у житті суспільства. Звичайно, оскільки Стратегія фактично являється інструментом по здійсненню ЄС своїх зобов'язань відповідно до Конвенції по правам осіб з інвалідністю, то рекомендації ООН будуть служити в якості керівної основи і, певною мірою, визначать пріоритети ново-

го плану дій у сфері інвалідності. Наступний етап вже буде охарактеризований на підставі проведення оцінки ефективності Стратегії та підбиття її підсумків Європейською Комісією, який був розпочатий в 2018-2019 рр. А заключні висновки вже будуть зроблені після завершення строку дії Стратегії та фінальної оцінки реалізованих та нереалізованих заходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Adopted by United Nations General Assembly on 13 December 2006. URL: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>.
2. Communication COM (2010)636 from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, European Disability Strategy 2010-2020: A Renewed Commitment to a Barrier- Free Europe URL: https://ec.europa.eu/eip/ageing/standards/general/general-documents/european-disability-strategy-2010-2020_en.
3. Clifford J. The UN Disability Convention and Its Impact on European Equality Law. *The Equal Rights Review*. 2011. Vol. 6. pp. 11–25.
4. Charitakis S. An introduction to the disability strategy 2010-2020, with a focus on accessibility. *Ars Aequi*. 2013. No. 1. pp. 28–35.
5. Commission Staff Working Document accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, European Disability Strategy 2010-2020: A Renewed Commitment to a Barrier- Free Europe SEC(2010) 1323 URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1323:FIN:EN:PDF>.
6. Briefing on The European Disability Strategy 2010-2020 URL: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/603252/EPRS_BRI\(2017\)603252_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/603252/EPRS_BRI(2017)603252_EN.pdf).
7. European Parliament resolution of 25 October 2011 on mobility and inclusion of people with disabilities and the European Disability Strategy 2010-2020 URL: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2011-453>.
8. Opinion of the European Economic and Social Committee on the ‘Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions — European Disability Strategy 2010-2020: A renewed commitment to a barrier-free Europe’ URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52011AE1382>.
9. David L. Hosking Staying the course: the European Disability Strategy 2010-2020. *European yearbook of disability law*. 2013. Vol. 4. pp. 73-98.
10. Concluding observations on the initial report of the European Union : Committee on the Rights of Persons with Disabilities URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G15/226/55/PDF/G1522655.pdf?OpenElement>.
11. Progress Report on the implementation of the European Disability Strategy (2010 - 2020) : Commission Staff Working Document URL: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=16995&langId=en>.
12. The Academic Network of European Disability Experts: Annotated review of European Union law and policy with reference to disability (2018-19) URL: <https://www.disability-europe.net/downloads/964-task-year-4-legal-mapping>.
13. Ferri D., Favalli S. Web Accessibility for People with Disabilities in the European Union: Paving the Road to Social Inclusion. *Societies*. 2018. No. 8. 40. URL: <https://www.mdpi.com/2075-4698/8/2/40/htm>.
14. Directive (EU) 2019/882 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on the accessibility requirements for products and services URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.151.01.0070.01.ENG&toc=OJ:L:2019:151:TOC.
15. EDF analysis of the European Accessibility Act URL: http://www.edf-feph.org/sites/default/files/edf_analysis_of_the_european_accessibility_act_-_june_2019_1.doc#overlay-context=newsroom/news/our-analysis-european-accessibility-act.

REFERENCES

1. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Adopted by United Nations General Assembly on 13 December 2006. Retrieved from: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>.

2. Communication COM (2010)636 from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, European Disability Strategy 2010-2020: A Renewed Commitment to a Barrier- Free Europe Retrieved from: https://ec.europa.eu/eip/ageing/standards/general/general-documents/european-disability-strategy-2010-2020_en.
3. Clifford, J. (2011). The UN Disability Convention and Its Impact on European Equality Law. *The Equal Rights Review*, 6, 11–25.
4. Charitakis, S. (2013). An introduction to the disability strategy 2010-2020, with a focus on accessibility. *Ars Aequi*, 1, 28–35.
5. Commission Staff Working Document accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, European Disability Strategy 2010-2020: A Renewed Commitment to a Barrier- Free Europe SEC(2010) 1323. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2010:1323:FIN:EN:PDF>.
6. Briefing on The European Disability Strategy 2010-2020. Retrieved from: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/603252/EPRS_BRI\(2017\)603252_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/603252/EPRS_BRI(2017)603252_EN.pdf).
7. European Parliament resolution of 25 October 2011 on mobility and inclusion of people with disabilities and the European Disability Strategy 2010-2020 Retrieved from: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2011-453>.
8. Opinion of the European Economic and Social Committee on the ‘Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions — European Disability Strategy 2010-2020: A renewed commitment to a barrier-free Europe’. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52011AE1382>.
9. David, L. (2013). Hosking Staying the course: the European Disability Strategy 2010-2020. *European yearbook of disability law*, 4, 73–98.
10. Concluding observations on the initial report of the European Union : Committee on the Rights of Persons with Disabilities Retrieved from: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G15/226/55/PDF/G1522655.pdf?OpenElement>.
11. Progress Report on the implementation of the European Disability Strategy (2010 - 2020) : Commission Staff Working Document Retrieved from: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=16995&langId=en>.
12. The Academic Network of European Disability Experts: Annotated review of European Union law and policy with reference to disability (2018-19) Retrieved from: <https://www.disability-europe.net/downloads/964-task-year-4-legal-mapping>.
13. Ferri, D. & Favalli, S. (2018). Web Accessibility for People with Disabilities in the European Union: Paving the Road to Social Inclusion. *Societies*, 8, 40. Retrieved from: <https://www.mdpi.com/2075-4698/8/2/40/htm>.
14. Directive (EU) 2019/882 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on the accessibility requirements for products and services Retrieved from: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2019.151.01.0070.01.ENG&toc=OJ:L:2019:151:TOC
15. EDF analysis of the European Accessibility Act Retrieved from: http://www.edf-feph.org/sites/default/files/edf_analysis_of_the_european_accessibility_act_-_june_2019_1.doc#overlay-context=newsroom/news/our-analysis-european-accessibility-act.

KOMAROVA TETYANA

2nd PhD in Law, Professor at the European Union Law Department
of the Yaroslav Mudryi National Law University

TRAGNIUK OLESIA

PhD in Law, Associate Professor at the European Union Law Department
of the Yaroslav Mudryi National Law University

BOICHUK DMYTRO

PhD in Law, Associate Professor at the European Union Law Department
of the Yaroslav Mudryi National Law University

**ANALYSIS AND ACHIEVEMENTS OF THE EUROPEAN DISABILITY STRATEGY 2010-2020
AT THE FIRST STAGE OF ITS IMPLEMENTATION**

Problem setting. Ensuring the full participation of people with disabilities in society, combating discrimination, removing barriers and combating social exclusion are the main goals of the European Union in the field of protection of the rights of persons with disabilities. The signing of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities by the European Union imposed an obligation to implement its provisions, which in turn necessitated the adoption of an instrument for the effective and full implementation of the Convention's requirements. And European Disability Strategy 2010-2020 became such a tool.

Analysis of recent researches and publications. Given the importance of this topic, the European disability policy attracts the attention of many foreign authors, including S. Charitakis, D. L. Hosking, Ch. O'Mahony, Sh. Quinlivan, L. Waddington. Among domestic lawyers, S. Vavzhenchuk, S. Maidanik, O. Melnyk, L. Susharnyk and others touched on this problem in their works. But in general, this problem remains little researched precisely in the science of international law, which gives it relevance.

Target of the research is to analyze the European disability strategy 2010-2020, identify the main directions of its activities and assess the current state of implementation of relevant measures.

Article's main body. The article is devoted to the description of the state and problems of the implementation of The European Disability Strategy 2010-2020. The author provides a detailed analysis of the development and adoption process of the European Disability Strategy 2010-2020 and reveals the main goals and objectives of this document. The author also emphasizes the achievements that have been made during this stage of the implementation of the Strategy. Special attention in the paper is given to the recommendations provided by the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities during the review of the Strategy and the possibilities for their implementation.

Conclusions and prospects for the development. The strategy was developed in response to the significant challenges faced by people with disabilities in accessing education, employment, healthcare, and other basic services. The strategy was designed to create a barrier-free Europe by 2020, where people with disabilities could enjoy equal opportunities and participate fully in society. The author highlights the recommendations provided by the UN Committee on the Rights of Persons with Disabilities during the review of the provisions of the European Disability Strategy 2010-2020.

The most important conclusion is that «the goals of the decade-long strategy remain fully relevant» at this stage, and it has been decided to continue implementing existing measures until the end of the Strategy's term. It can be said that the progress made at this stage, particularly in terms of accessibility, is quite significant and allows for greater opportunities for people with disabilities to integrate and actively participate in society.

Key words: persons with disabilities, discrimination, EU, European Disability Strategy 2010-2020.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Комарова Т. В., Трагнюк О. Я., Бойчук Д. С. Аналіз та досягнення Європейської стратегії щодо інвалідності на 2010-2020 роки на першому етапі своєї реалізації. *Право та інновації*. 2023. № 1 (41). С. 75–82.